

DOI 10.31499/2618-0715.1(12).2024.305410

**РЕЦЕНЗІЯ НА ПОСІБНИК Т. СЕМИГІНОЇ, О. СТОЛЯРИК
«РОЗВИТОК СИЛЬНИХ СТОРІН КЛІЄНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»⁴**

Кравченко Оксана, докторка педагогічних наук, професорка, декан факультету соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Посібник «Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи» (авторки –Тетяна Семігіна та Ольга Столярик) пропонує важливий погляд на сучасну практику соціальної роботи в Україні. Ця книга вирізняється своїм інноваційним підходом, спрямованим на активізацію сильних сторін клієнтів у процесі роботи з ними.

Ключові слова: соціальна робота; структуровані інтервенції; сильні сторони індивіда; підхід, орієнтований на сильні сторони.

REVIEW OF THE HANDBOOK «DEVELOPING CLIENTS' STRENGTHS IN SOCIAL WORK» BY T. SEMIGINA AND O. STOLIARYK

Kravchenko Oksana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

The handbook «Developing the strengths of social work clients» (authored by Tetyana Semigina and Olha Stoliaryk) offers an important perspective on contemporary social work practice in Ukraine. This book stands out for its innovative approach aimed at activating clients' strengths in the process of working with them.

Keywords: social work; structured interventions; individual strengths; strengths-based approach.

Соціальна робота в Україні переживає трансформацію: вона переходить від патерналістських підходів до активних, клієнтоцентрованих моделей, які ґрунтуються на автономії та незалежності клієнта. Цей відхід сприяє більш рівноправним та взаємовигідним відносинам між соціальним працівником та клієнтом, робить допомогу більш ефективною.

У контексті цих змін посібник Т. Семігіної, О. Столярик «Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи» [2] видається надзвичайно актуальним. Він розкриває теоретико-методологічні засади застосування підходу, орієнтованого на сильні сторони клієнтів, як оптимального способу та інструменту розвитку ресурсної здатності самостійно долати життєві перешкоди.

⁴ Семігіна Т., Столярик О. *Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи*: Посібник. Таллінн: Teadmus. 2024. 257 с. URL: <https://teadmus.org/main-publications/sm-47>

Посібник є продовженням попередніх робіт авторок [3–7, 9] і наголошує, що орієнтація на сильні сторони допомагає клієнтам соціальної роботи розпізнавати та цінувати свої внутрішні ресурси. Це може підвищити їхню самооцінку та віру в свою здатність впоратися з життєвими викликами. Для вітчизняної соціальної роботи, яка прагне знайти ефективні методи роботи з новими групами клієнтів (внутрішньо переміщеними особами, особами, які набули певні форми інвалідності внаслідок війни, втратили роботу чи заробіток тощо), спрямованість на сильні сторони допомагає змінювати фокус уваги з проблем на можливості і потенціал. Це, у свою чергу, дозволяє створити позитивний вектор для розвитку та планування майбутнього клієнтом та сприяти його активній участі у власному процесі змін.

Авторки слушно відзначають, що описуваний ними підхід визнає досвід, знання та ресурси клієнта як важливі для ефективного робочого процесу, а його застосування сприяє позитивному спілкуванню між соціальним працівником та клієнтом, заснованому на довірі та співпраці. Цей підхід враховує унікальні сильні сторони та ресурси, які притаманні різним культурам та групам та дозволяє більш інклюзивно взаємодіяти з різноманітними клієнтами. Слід погодитися з позицією Т. Семігіної та О. Столярик, що акцент на сильні сторони допомагає побудувати позитивний фрейм для взаємодії та співпраці, що може позитивно вплинути на результати соціальної роботи. Підхід, як це впливає з матеріалів посібника, також стимулює розвиток та зміцнення особистості та спільнот, допомагаючи їм досягати своїх цілей.

Посібник складається із семи розділів, які системно та послідовно розкривають процес теоретичної та методологічної концептуалізації підходу, орієнтованого на сильні сторони.

У першому розділі розкрито передумови та хронологію виникнення підходу, сучасні підходи до його визначення і загальні принципи його застосування у практиці соціальної роботи. Другий розділ присвячено теоретичному обґрунтуванню підходу, шляхом розкриття психологічних, соціологічних теорій та теорій соціальної роботи, які лягли в основу підходу, орієнтованого на сильні сторони. Доцільним видається підхід авторок щодо розкриття ключових концепцій в межах кожної групи теорій. Важливо, що у розділі наявний огляд власних теорій соціальної роботи: зосереджені на рішеннях та завданнях моделі соціальної роботи (терапія, спрямована на пошук рішень), концепції наснаження (розширення повноважень, імпаурменту), концепції резиліентності (стійкості), розвивального підходу. Авторки наводять кейси, в яких описано застосування кожної теорії чи концепції у діяльності фахівців соціальної роботи, що покращує сприйняття та розуміння теоретичного матеріалу, його важливості для впровадження підходу на основі сильних сторін.

Третій розділ посібника розгорнуто розглядає особливості та специфіку планування інтервенції для розвитку сильних сторін, з огляду на її мету, завдання та цільову групу. Зокрема, окреслено вимоги до тривалості інтервенцій, розкрито форми, методи та інструменти роботи у межах втручання, систему відстеження змін. Також надається огляд етапів інтервенції на основі сильних сторін, яка впроваджується на мікро- та макрорівні соціальної роботи.

Важливо відзначити, що саме в цьому розділі широко розгорнуто зміст та алгоритм інтервенцій на основі сильних сторін, які було розроблено авторками, апробовано (інтегроване втручання для жінок, які живуть з ВІЛ та опинилися в складних життєвих обставинах [1]; інтервенція на основі сильних сторін для тих батьків, які виховують дитину з розладом аутичного спектру [7]) та доведено їхню ефективність. Також авторки пропонують орієнтовний зміст втручань та рекомендації до її

впровадження для таких цільових груп як учасники бойових дій та члени їхніх сімей, який вони вже представляли раніше [8].

Четвертий розділ є виразно практико-орієнтованим. Він розкриває підходи до оцінки сильних сторін, які можуть використовуватися соціальними працівниками задля виявлення ресурсів клієнта: опитувальники, онлайн та паперові тести, спеціальні анкети інтерв'ю, фокус-групи, групова робота, спеціальні вправи. Наводяться конкретні зразки, шаблони, активні посилення. За подібним підходом побудовано й п'ятий та шостий розділи, присвячені концепціям цілепокладання, самоусвідомлення, майндфуллнес та мотивації до змін у інтервенціях, на основі сильних сторін. Розділи розглядають як їх теоретичне обґрунтування, принципи та рекомендації до застосування, так і містять конкретні практичні інструменти, які можна взяти до використання у щоденній практиці соціальних працівників. Сьомий розділ знайомить читачів із специфікою, методами формування ресурсного середовища та мереж підтримки навколо клієнта. Тут також наведено інструменти для виявлення «токсичного оточення» у житті клієнта та методи боротьби з ним. Наприкінці посібника наявні питання та завдання для самоконтролю.

По суті посібник пропонує новий погляд на теорію та практику соціальної роботи. Він охоплює теоретичні концепції сучасної соціальної роботи, частина з яких мало представлена у вітчизняній навчально-методичній літературі. Видання також містить реальні практичні інструменти оцінки та розвитку сильних сторін клієнтів, які можна застосовувати у межах практичних чи семінарських занять, самостійної роботи здобувачів освіти, як частину освітнього компонента чи у практиці професійної діяльності. Такий системний підхід робить посібник цінним ресурсом для фахівців, які прагнуть застосовувати сучасні та ефективні методи соціальної підтримки. Тому видання потребує якнайширшої популяризації та включення його як рекомендованого джерела до освітніх програм із спеціальності 231 «Соціальна робота».

Написаний зрозуміло та доступно, посібник «Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи» буде корисним як практикам, так і студентам соціальної роботи, які бажають поглибити свої знання та навички у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гальчинська О., Семигіна Т. Втручання з розвитку економічної самостійності «Майстерня можливостей». Київ: Поліграф-плюс, 2017.
2. Семигіна Т., Столярик О. Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи: Посібник. Таллінн: Teadmus, 2024. URL: <https://teadmus.org/main-publications/sm-47>
3. Семигіна Т., Столярик О. Використання технік майндфуллнес у соціальній роботі: рефлексія досвіду. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 5. С. 67–75.
4. Семигіна Т., Столярик О. Кола пекла чи кола підтримки? (Застосування концепції «людина в оточенні» у практиці соціальної роботи). *Social Work and Education*. 2023. № 10 (2). С. 178–194.
5. Столярик О., Семигіна Т. Орієнтація на оптимізм та щастя: психологічні основи розвитку сильних сторін клієнтів соціальної роботи. *Соціальна робота та соціальна освіта*, 2022. № 2. С. 143–157.
6. Столярик О., Семигіна Т. Підхід, орієнтований на сильні сторони: огляд основних принципів. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 4. С. 52–60.
7. Столярик О., Семигіна Т. Соціальна робота із сім'ями, які виховують дітей з аутизмом: інтервенція з розвитку сильних сторін. Таллінн: Teadmus, 2022.
8. Столярик О., Семигіна Т. Повернутися з війни: психосоціальна підтримка ветеранів/-нок та членів їхніх сімей. *Social Work and Education*. 2023. № 10(1). С. 63–77.
9. Столярик О., Семигіна Т. Цілепокладання в інтервенціях соціальної роботи: теорія та техніки. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. № 1. С. 28–41.

REFERENCES

1. Galchynska, O. & Semigina, T. (2017). *Vtruchannya z rozvytku ekonomichnoyi samostiynosti «Maysternya mozhlyvostey»*. Kyiv: Polygraph-plus.
2. Semigina, T. & Stoliaryk, O. (2024). *Rozvytok syl'nykh storin kliyentiv sotsial'noyi roboty: Posibnyk*. Tallinn: Teadmus. <https://teadmus.org/main-publications/sm-47>
3. Semigina, T. & Stoliaryk, O.O. (2022). Vykorystannya tekhnik mayndfulnes u sotsial'niy roboti: refleksiya dosvidu. *Vvichlyvist'. Humanitas, 5*, 67–75.
4. Semigina, T. & Stoliaryk, O. (2023). Kola pekla chy kola pidtrymky?. *Social Work and Education, 10 (2)*, 178–194.
5. Stoliaryk, O. & Semigina, T. (2022). Oriyentatsiya na optymizm ta shchastya: psykholohichni osnovy rozvytku syl'nykh storin kliyentiv sotsial'noyi roboty. *Social work and social education, 2*, 143–157.
6. Stoliaryk, O. & Semigina, T. (2022). Pidkhid, oriyentovanyy na syl'ni storony: ohlyad osnovnykh pryntsypiv. *Vvichlyvist'. Humanitas, 4*, 52–60.
7. Stoliaryk, O. & Semigina, T. (2022). *Sotsial'na robota iz sim'yamy, yaki vykhovuyut' ditey z autyzmom: interventsia z rozvytku syl'nykh storin*. Tallinn: Teadmus.
8. Stoliaryk, O. & Semigina, T. (2023). Povernutysya z viyny: psykhosotsial'na pidtrymka veteraniv/-nok ta chleniv yikhnikh simey. *Social Work and Education, 10(1)*, 63–77.
9. Stoliaryk, O. & Semigina, T. (2023). Tsilepokladannya v interventsiyakh sotsial'noyi roboty: teoriya te tekhniky. *Social work and social education, 1*, 28–41.